

**LISINSKI
SUBOTOM
UVJEK
LISINSKI**
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

**TOKIJSKI
SIMFONIJSKI
ORKESTAR**

ISABELLE FAUST
VIOLINA

JONATHAN NOTT
DIRIGENT

Subota, 22. listopada 2016., u 19 i 30 sati

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ INVARIABLE EXPERIENCE

PROGRAM

LUDWIG VAN BEETHOVEN:

Koncert za violinu i orkestar u D-duru, op. 61

Allegro, ma non troppo

Larghetto

Rondo: Allegro

***

DMITRIJ DMITRIJEVIČ ŠOSTAKOVIČ:

Deseta simfonija u e-molu, op. 93

Moderato

Allegro

Allegretto – Largo – Più mosso

Andante – Allegro – L'istesso tempo

Nakon koncerta s umjetnicima će razgovarati **Gordana Krpan**.

Fotograf: Nabya Ikegami

Osnovan 1946., **Tokijski simfonijski orkestar (Tokyo Symphony Orchestra – TSO)** danas djeluje pod glazbenim vodstvom Jonathana Notta koji je na to mjesto stupio 2014. godine. Orkestar ima dva počasna dirigenta: Huberta Soudanta i Kazuyoshija Akiyamu; rezidencijalni dirigent je Norichika Iimori, glavni gostujući dirigent je Krzysztof Urbanski, a Naoto Otomo je gostujući počasni dirigent. Proteklih sedamdeset godina Orkestrom su ravnali brojni ugledni dirigenti, među kojima su Arvīds Jansons, Hidemaro Konoye i Masashi Ueda. Od 2004. Orkestar ima rezidenciju u gradu Kawasaki, gdje održava pretplatničke koncerte, koncertni ciklus remek-djela, tečajeve upoznavanja glazbe i građanske koncerte, nastupajući u različitim dijelovima i institucijama grada. Orkestar potpisuje i polurezidencijalni ugovor s gradom Niigatom, gdje priređuje pretplatničke i izvansezonske koncerte te koncerte za djecu. Službeno proglašen institucijom od temeljnog javnog interesa u travnju 2011., izabran je kao jedan od četiri orkestra koji su u prvoj godini djelovanja primili naknadu posebnog programa Japanskog umjetničkog vijeća za najvišu razinu kreativnosti u izvedbenim umjetnostima. Od rujna 2012. Orkestar predvodi menadžment koji čine: Hideo Sawada (predsjednik), Tadashi Yokokawa (počasni predsjednik), Hajime Hirasawa i Tatsumi Yoda (potpredsjednici). Godine 2013. počelo je partnerstvo s fakultetskom zajednicom Hachioji i Kulturnom zakladom Fureai. Tokijski simfonijski orkestar održava više od 160 koncerata godišnje, spajajući vlastitu produkciju s naručenim izvedbama, među ostalim i kao jedan od dva stalna orkestra u Novom nacionalnom kazalištu – tokijskoj

operi i baletu – od njegova otvorenja 1997. godine. Često praihvodi nova djela ili prvi predstavlja u Japanu ostvarenja suvremene glazbene literature. Među nedavno izvedenima su opera *The Little Match Girl* Helmuta Lachenmanna (2000.), opera *Kojiki* Toshira Mayuzumija (2001.), opera-oratorij *El Niño* (2003.) i opera *A Flowering Tree* (2008.) Johna Adamsa. Orkestar je bio uključen i u ciklus Janáčkovih opera, ciklus Schubertovih simfonija, *Projekt Schönberg* i druge projekte koji su privukli znatnu pažnju javnosti. Svojim razgranatim aktivnostima, Orkestar je zaslužio niz uglednih japanskih priznanja, među kojima su Nagrada ministra obrazovanja, Nagrada *Ongaku no Tomo Sha*, *Grand Prix* Glazbene nagrade Kyota, Umjetnička nagrada *Mainichi*, Nagrada za umjetnost Agencije za kulturne poslove, glazbene nagrade *Suntory* i *Mobil* te posebna nagrada *Kenzō Nakajima*. Za Schubertov ciklus, priređen u sklopu pretplatničkih koncerata 2008., na *21. Music Pen Club Japan Awards* osvojio je nagradu u kategoriji najboljeg koncerta i izvedbe, a sljedećih godina osvojio je nagrade i u kategorijama za najbolju produkciju snimke klasične glazbe i za najbolju audiosnimku, i to za *Sedmu simfoniju* Antona Brucknera (za etiketu N&F). Iste godine, japanski su glazbeni kritičari Tokijski simfonijski orkestar svrstali među najbolje u Japanu. Priređujući koncerte za djecu od najranije dobi u programu *Orkestralno iskustvo od nulte dobi*, 2010. Orkestar je zaslužio Medalju časti Himawari, kao najviše odličje koje se dodjeljuje za „važan doprinos prenošenju glazbene umjetnosti sljedećoj generaciji“. Ciklus pretplatničkih koncerata za djecu u suradnji s Dvoranom Suntory, kao prvi takve

vrste u Japanu, od svojega pokretanja 2001., vrlo je popularan. Godine 2013. Orkestar je primio Nagradu za kulturu grada Kawasakija koja se dodjeljuje za iznimne zasluge u razvijanju i unapređivanju kulture i umjetnosti u Kawasakiju. Snimajući nosače zvuka te sudjelujući u radijskim i televizijskim projektima, objavljuje albume za nekoliko izdavačkih kuća, uključujući Tokyo Symphony, N&F, King Records, Exton te Nippon Columbia. Redovito nastupa u programu televizijske kuće Asahi u projektu *Koncert bez naslova*. Izvan Japana, Tokijski simfonijski orkestar održao je 71 koncert u 53 grada, počevši od turneje po Sjevernoj Americi 1976. godine. U srpnju 2010. Orkestar je na poziv nastupio na Međunarodnom umjetničkom festivalu u Dalianu u Kini kao prvi japanski orkestar koji je ondje održao koncert. Zahvaljujući uspjehu toga gostovanja, Orkestar je ponovno pozvan 2011. godine. Tokijski simfonijski orkestar trenutačno je na povijesnoj europskoj turneji kojom prvi put predstavlja svoj specifičan zvuk publici staroga kontinenta. Turneja je počela u Wrocławu, ovogodišnjoj europskoj prijestolnici kulture. Zagrebački koncert je drugi, a slijede Beč (Musikverein), Rotterdam (Do Doelen) i Dortmund (Konzerthaus). Programe na kojima su djela Dmitrija Dmitrijeviča Šostakoviča, Johannesa Brahmsa, Claudea Debussyja i Ludwiga van Beethovena predvodi Jonathan Nott, a pridružuje mu se vrsna violinistica Isabelle Faust.

TOKIJSKI SIMFONIJSKI ORKESTAR

Europska turneja 2016

JONATHAN NOTT,
glazbeni ravnatelj

Gleb Nikitin, koncertni majstor
Akira Mizutani, koncertni majstor

Jun Tajiri,
zamjenik koncertnog majstora
Yoshitaka Hirooka,
zamjenik koncertnog majstora

PRVE VIOLINE
Masaki Kimura**
Sachiko Horiuch**
Sachiko Kato
Fumi Koseki
Yurie Tatsuoka
Kyoko Tsuchiya
Fuko Nakamura
Mari Yoshikawa

Ruth Owada
Mayu Kodera
Nanako Osugi
Gen Nasuda

DRUGE VIOLINE
Midori Sakai*
Yasuaki Shimizu*
Mana Kato**
Fumihiko Fukutome**
Mayumi Abe
Azusa Kawasuso
Shizuka Shioya
Shiori Takeda
Kanade Hino
Madoka Kurii
Satoko Jimbo
Takuto Owari
Yumiko Sawa

Tadashi Machida

VIOLE
Atsuko Aoki*
Naoko Takeo*
Miho Yamahiro**
Aya Osumi
Masaaki Konishi
Rie Matsuzaki
Chihiro Tai**
Mai Masuda
Yasuko Hokkyo
Ayako Ito
Shunsuke Yokobatake

VIOLONČELA
Fumitsugu Ito*
Makito Nishiya*
Mayumi Kawai**
Ryoji Kohara**

Tami Janamoto**
Yoshito Omiya
Yasuyo Higuchi
Teppeï Kanda
Akïe Shirakami
Yukinori Kobatake

KONTRABASI

Shingo Kato*
Ippei Kitamura**
Chizu Hisamatsu**
Shuheï Yasuda
Atsuko Watanabe
Shoji Kasahara
Tetsuro Watanabe
Noriyuki Miyasaka

FLAUTE

Masahiro Aizawa*
Sachi Katto*
Mariko Hamasaki

FLAUTA I PICCOLO

Shigeyuki Takano

OBOE

Eriko Ara*
Kanami Araki*
Hajime Ikeda
Takashi Shinozaki

KLARINETI

Emmanuel Neveu*
Akina Yoshino*
Toshiaki Kobayashi
Chikako Kondo

FAGOTI

Osamu Fukui*
Mariko Fukushi*
Yuka Sakai
Yuki Maezeki

ROGOVI

Yoshiyuki Uema*
Yuta Ohno*
Jonathan Hammill*
Hiroaki Owada
Masahiko Sakamoto
Yu Suzuki
Atsuko Sone

TRUBE

Tomonori Sato*
Masato Sawada*
Masato Osumi
Takefumi Nozawa
Dai Kawamura

TROMBONI

Naoto Oba*
Noboru Ogino*
Shinsuke Torizuka*

BAS TROMBON

Ryota Fujii

TUBA

Isao Watanabe*

TIMPANI I UDARALJKE

Masashi Okuda*
Yoshimi Niizawa*
Yoshifumi Takeyama
Jummi Tsunakawa
Shigeru Maeda

HARFA

Rino Kageyama*
Kei Tsunoda

ARHIV

Hideaki Takeda,
voditelj

INSPICIJENTI

Kazuhiro Imamura,
voditelj
Satoshi Yamamoto
Risa Nishioka
Hiroka Matsubayashi
Yuka Yamazaki

ČLANOVI UPRAVNOG VIJEĆA

Hideo Sawada,
predsjednik
Hajime Hirasawa,
potpredsjednik
Tatsumi Yoda,
potpredsjednik

MANAGEMENT TURNEJE

Junji Ohno, direktor
Makoto Fujiwara
Tutomu Tsuji
Midori Takase

ORGANIZATORI TURNEJE

Emma Beecham, Askonas Holt
Paul Sharp, Askonas Holt
Yasuyuki Kishimoto, H.I.S.
Takahito Sawano, H.I.S.
Airi Onishi, H.I.S.
Nobuo Nishiyama,
Yomiuri Travel Service
Akira Miyakoshi,
Yomiuri Travel Service

* Vođa dionice

** Zamjenik vođe dionice

Jonathan Nott (Solihull, Velika Britanija, 1962.) glazbeni je ravnatelj Tokijskog simfonijskog orkestra te glavni dirigent i umjetnički savjetnik Njemačke filharmonije mladih. U siječnju 2017. preuzet će dužnost glazbenog i umjetničkog vodstva Orkestra Romanske Švicarske. Redoviti gost vodećih svjetskih orkestara, radio je s Berlinskom i Njujorškom filharmonijom, Filharmonijom Los Angelesa, Clevelandskim simfonijskim orkestrom, orkestrima Akademije Santa Cecilia, amsterdamskog Concertgebouwa, ciriškog Tonhallea, lajpciškog Gewandhaus, dresdenske Staatskapelle i Simfonijskog orkestra Bavarskog radija. U protekloj sezoni obnovio je suradnju s Bečkom filharmonijom u hvaljenoj, i za etiketu Sony snimljenoj, izvedbi *Pjesme o zemlji* Gustava Mahlera, uz tenora Jonasa Kaufmanna. Također, ponovno je nastupio uz Simfonijski orkestar Chicaga. Izniman međunarodni ugled stekao je kao šef-dirigent Bamberških simfoničara (2000.-2016.) s kojima je redovito gostovao u Sjedinjenim Američkim Državama, Južnoj Americi, Kini i Japanu te na Salzburškim svečanim igrama i festivalu BBC Proms. Hvaljen je i njegov rezidencijalni boravak na Festivalu u Edinburghu 2002., gdje je održao pet koncerata i kamo se vratio, s Bamberškim simfoničarima, u rujnu 2012. održavši dva zaključna koncerta. U povodu obilježavanja 200. obljetnice rođenja Richarda Wagnera, 2013., predvodio je *Prsten Nibelunga* na Festivalu u Luzernu, a dvije godine poslije ondje je ravnao i Verdijevim *Falstaffom*. Rođen 1962. u Solihullu u Engleskoj, Jonathan Nott školovao se na Sveučilištu u Cambridgeu te na Royal Northern College of Music. Vještinu dirigiranja usavršavao je u Njemačkoj, a debitirao je na opernom festivalu u Battignanu u Italiji 1988. Već sljedeće godine bio je imenovan kapelnikom u frankfurtskoj Operi. Od 1997. do 2002. bio je šef-dirigent Simfonijskog orkestra u Luzernu, a između 2000. i 2003. glavni dirigent ansambla InterContemporain. Tijekom mandata u Bambergu utemeljio je ciklus umjetničkih rezidencija, što je rezultiralo suradnjama s Vadimom Rjepinom, Trulsom Mørkom i Pierre-Laurent Aimardom te je inicirao i predvodio trijenalno Međunarodno dirigentsko natjecanje *Mahler* čiji je prvi pobjednik bio Gustavo Dudamel. Danas je uzor mnogim mladim glazbenicima, pa je na zahtjev samih članova Njemačke filharmonije mladih, nakon debija 2013., imenovan glavnim dirigentom i umjetničkim savjetnikom. Posvećenost radu s mladim glazbenicima dovela ga je i do suradnje s Orkestrom mladih *Gustav Mahler* s kojim je 2015. diljem Europe izvodio Mahlerovu *Drugu simfoniju*, uz hvalospjeve kritičara. U impresivnoj diskografiji Jonathan Notta ističu se snimke svih orkestralnih djela njegova dugogodišnjeg mentora Györgya Ligetija, zabilježene uz Berlinsku filharmoniju za etiketu Teldec. S Bamberškim simfoničarima je pak, za etiketu Tudor Records, zabilježio brojne nagrađivane albume s djelima Mahlera, Brucknera, Schuberta i Stravinskog. Godine 2010. njihova snimka Mahlerove *Devete simfonije* nagrađena je na MIDEM-u kao najbolja simfonijska snimka. Početkom 2013. Sony je objavio CD s ulomcima Wagnerovih djela, u izvedbi tenora Klausea Florian Vogta, također uz Bamberške simfoničare i Jonathan Notta, a u kolovozu iste godine Tudor Records izdao je *Šestu i Sedmu simfoniju* Gustava Mahlera, kao zaključak Nottova hvaljenog ciklusa. Glazbeni ravnatelj Tokijskog simfonijskog orkestra Nott je postao 2014.; svoju prvu sezonu na toj poziciji otvorio je izvedbom Mahlerove *Devete simfonije*.

„Njezin zvuk odlikuju strast, odlučnost i elektricitet, ali i razoružavajuća toplina i slatkoća kojima razotkriva skrivene tragove pjevnosti...“ (*New York Times*)

Njemačka violinistica **Isabelle Faust** (Esslingen, Njemačka, 1972.) rođena je u obitelji glazbenika; violinu je počela svirati kao petogodišnjakinja, a već s jedanaest godina osnovala je gudački kvartet. Među svoje učitelje ubraja Christophu Poppa i Dénesa Zsigmondyja. Kao solistica počela je nastupati u dobi od 15 godina. Upravo tada, 1987., pobijedila je na Violinističkom natjecanju *Leopold Mozart* u Augsburgu, a 1993. i na glasovitom Natjecanju *Paganini* u Genovi. Usljedili su pozivi za nastupe uz vodeće svjetske orkestre (Berlinska filharmonija, Bostonski simfonijski orkestar, NHK Simfonijski orkestar iz Tokija, Frajburški barokni orkestar, Europski komorni orkestar) i uspon do statusa jedne od najinteligentnijih i najpromišljenijih violinistica svoje generacije. Nprestana potraga za neuobičajenim repertoarom i svježim pristupom izvedbi klasičnih djela, pod utjecajem specijalista za povijesne instrumente, glavna su obilježja njezina djelovanja. Svoje slušatelje zadivljuje osviještenim interpretacijama, zasnovanima na temeljitom znanju o povijesnom kontekstu djela. Ovladava širokim repertoarnim rasponom, od djela J. S. Bacha do glazbe suvremenih skladatelja, među kojima su György Ligeti, Helmut Lachenmann i Jörg Widmann. Majstorstvu koje iskazuje u interpretacijama velikih violinističkih koncerata pridodaje djela poput *Kafkinih fragmenata* Györgya Kurtága uz sopranisticu Annu Prohasku ili *Okteta* Franza Schuberta na povijesnim instrumentima. U sljedećim sezonama praižvest će nekoliko novih djela za violinu i orkestar, uključujući koncerte Ondřeja Adámeka, Marka Stroppe, Oscara Strasnoya i Beata Furrera. Redovito surađuje, koncertno i na snimanjima, s dirigentima svjetskog ugleda, poput Johna Eliota Gardinera, Philippea Herreweghea, Daniela Hardinga, Bernarda Haitinka i Andrisa Nelsona. Posebno mjesto zauzimala je njezina suradnja s 2014. godine preminulim Claudiom Abbadom, pod čijim je vodstvom ostvarila brojne koncerte i snimke. Njihova snimka violinskih koncerata Ludwiga van Beethovena i Albana Berga uz Orkestar *Mozart* ovjenčana je nagradama *Diapason d'Or* u Francuskoj, *Echo Klassik* u Njemačkoj, *Gramophone Award* u Velikoj Britaniji i *Record Academy Award* u Japanu. S pijanistom Alexandrom Melnikovim snimila je niz nosača zvuka za etiketu Harmonia mundi, među kojima su sonate za violinu i glasovir Johannesa Brahmsa i glasovirska trija Roberta Schumanna. Uz ansambl Il Giardino Armonico i Giovannija Antoninija snimila je Mozartove violinske koncerte, a uz čembalista Kristiana Bezuidenhouta Bachove sonate za violinu i čembalo. Oba nosača zvuka bit će objavljena tijekom ove sezone. Isabelle Faust ove je godine počela i umjetničko partnerstvo s Komornim orkestrom *Mahler*. Svira Stradivarijevu violinu *Uspavana ljepotica* iz 1704., zahvaljujući posudbi L-Bank Baden-Württemberg.

U prvim godinama života u Beču, **Ludwig van Beethoven** (1770:1827.) najvjerojatnije je osjetio prve simptome gluhoće, no tek je nakon nekoliko godina smogao snage priznati da postupno gubi sluh. Tajnu je odlučio podijeliti sa svojim dugogodišnjim prijateljima iz rodnog Bonna, imajući povjerenja u njihovu diskreciju. Svoje bojazni otkrio je Franzu Gerhardu Wegeleru u pismu od 29. lipnja 1801. te Karlu Friedrichu Amendi dva dana poslije. Kad je točno osjetio poteškoće sa sluhom, nije poznato; moguće je da im i nije pridavao posebnu pozornost, osobito zato što je već dulje patio od povremenih groznica, trbušnih bolova i epizoda opće slabosti. Kao mlad čovjek zasigurno nije ni pomišljao na to da bi mogao oglušiti, iako je prema nekim izvorima prve simptome naslutio još 1796. godine. Iz opisa njegova stanja, stručnjaci danas pretpostavljaju da je patio od rijetke bolesti otoskleroze mješovitog tipa, pa mu je degenerirao slušni živac. Kad je postalo očito da mu sluh nezaustavljivo slabi te da lijeka nema, nastupila je jedna od najtežih kriza u njegovu životu. Wegeleru je napisao: „Moram priznati da živim jadnim životom. Gotovo dvije godine izbjegavam sve društvene aktivnosti, samo zato što mi se čini nemogućim ljudima reći – gluhi sam. Da se bavim bilo kojom drugom profesijom, bilo bi lakše, ali u mojem zanimanju to je strašan hendikep. A što se tiče mojih neprijatelja kojih imam lijep broj, što će oni reći?“ Amendi je uputio slične riječi, no dodao je i da ga njegovi jadi najmanje muče kad svira ili sklada. Pisma iz toga razdoblja ujedno su pokazatelj njegovih tadašnjih profesionalnih i financijskih uspjeha: primao je velike honorare, izdavači su se otimali za svako novo djelo, radio je na tri do četiri skladbe u isto vrijeme, a unaprijedio je i svoje pijanističko umijeće. Unatoč povremenim vedrijim razdobljima, kriza je kulminirala sljedeće godine u Heiligenstadtu, kamo je odlučio otići u proljeće, možda i s nadom u poboljšanje zdravlja. Među njegovim dokumentima iz toga vremena pronađen je zapis naslovljen na braću mu – danas poznat kao Heiligenstadtski testament – koji jasno odražava klонуče i očajanje njegova duha, ali istovremeno i odbacivanje misli o samoubojstvu te mirenje sa sudbinom: “Na rubu očaja... bio sam spreman dokrajčiti svoj život. Ništa osim moje umjetnosti nije zadržalo moju ruku. Ah, čini mi se nemogućim napustiti ovaj svijet prije nego što ostvarim sve ono za što se osjećam pozvan ispuniti.“

Predani rad bio je Beethovenov izlaz iz očaja. Godine nakon krize obilježila je njegova izuzetna produktivnost; mireći se s gluhoćom, zašao je u neuobičajeno plodno stvaralačko razdoblje. Sljedećih nekoliko godina nastala su neka od ključnih ostvarenja njegova opusa, a razdoblje od proljeća 1806. do kraja 1808. godine smatra se čudesno produktivnim: *Četvrta i Peta simfonija*, *Trostruki koncert*, op. 56, *Četvrti koncert za glasovir*, op. 58, tri gudačka kvarteta *Razumovsky*, op. 59, uvertire *Coriolan* i *Leonora*, *32 varijacije u c-molu za glasovir*, samo su neka od ostvarenja koja su zadivila bečku publiku i proslavila Beethovenovo ime

diljem Europe. Ipak, jedno od djela iz toga razdoblja nije odmah steklo naklonost javnosti – **Koncert za violinu i orkestar u D-duru, op. 61**. Beethoven ga je napisao u prilično kratkom roku, potkraj 1806., za mladog i nadarenog violinista Franza Clementa koji je još kao dijete nastupao po cijeloj Europi, a u to je vrijeme bio koncertni majstor i dirigent u Theater an der Wien. Krećući se u bečkim glazbenim krugovima, dva su se glazbenika sprijateljila; čini se da je upravo to prijateljstvo potaknulo Beethovena na pisanje jedinoga koncerta za violinu. Iako je o takvome djelu, sudeći prema skicama i fragmentu s početka 1790-ih, razmišljao prilično dugo, dobivši odlučujući poticaj, dovršio ga je u žurbi; prema nekim izvorima, Franz Clement dobio je partituru neposredno prije nastupa 23. prosinca 1806. kad ga je praiszeo čitajući s lista. Nedovoljna pripremljenost solista, kao i odluka da između prvog i drugog stavka ubaci vlastitu skladbu svirajući je na violini okrenutoj naopako, utjecali su na prvi dojam. Kritičar lista *Wiener Zeitung* zabilježio je srdačan pljesak na kraju izvedbe, ali i primijetio da je „obrazovani svijet začuđen načinom na koji se Clement ponižava mnoštvom besmislica i trikova“, nastavljajući o Beethovenovu *Koncertu*: „...ocjena poznavatelja je jednoglasna; dopuštaju da sadrži brojne lijepe kvalitete, ali priznaju da se kontekst često čini potpuno nekoherentan, a beskrajno ponavljanje nekoliko banalnih pasaža zna biti prilično zamorno. Smatraju da bi Beethoven svoj javno priznati talent trebao koristiti prikladnije...“

Ni sljedećih nekoliko izvedbi nije zadivilo publiku pa je Beethoven, na prijedlog pijanista i izdavača Muzija Clementija, djelo obradio za glasovir i orkestar, nastojeći na taj način doprijeti do slušatelja. Ni to nije donijelo više uspjeha; ono što je na violini zvučalo dobro, na glasoviru se pokazalo banalnim. Situacija se promijenila tek 1844. na povijesnom koncertu u Londonu: tada trinaestogodišnji virtuoz Joseph Joachim, pod ravnanjem Felixa Mendelssohna, razotkrio je svu ljepotu Beethovenove partiture, nakon čega su *Koncert* počeli izvoditi i drugi velikani violine, poput Ferdinanda Davida i Henrija Vieuxtempa. Danas je to djelo neizostavni dio violinističkog repertoara.

Osim nepovoljnih okolnosti prigodom praisvedbe, razlog hladnom prijemu publike treba tražiti i u samoj partituri koja, za razliku od primjerice *Pete simfonije* čije su skice nastajale usporedno s *Koncertom za violinu*, ne ostavlja trenutačni dojam grandioznosti i dramatike, nego polagano razvija svoju liričnost. O tome svjedoči već i posveta na partituri – *Concerto par Clemenza pour Clement, primo Violino e Direttore al Teatro a Vienna, dal L.v.Bthvn* – sugerirajući, poigravanjem značenjem imena, blagost i eleganciju (*clemenza*) nositelja posvete. Upravo su ljupkost, delikatnost i mekoća odlike i Beethovenove glazbe u ovom slučaju. *Koncert za violinu i orkestar, op. 61* jedinstven je od samog početka; počinje na način koji nema uzora u povijesti glazbe – četirima udarcima solo timpana, kojima se potom pridružuju puhači, predstavljajući temu označenu *dolce*

(*slatko*). Ta početna gesta važna je najava onoga što slijedi, a to je da će motiv u timpanima biti vodeći motiv prvoga stavka, čija jednostavnost ukazuje na isto takvu građu cijeloga djela: ritam uglavnom u četvrtinkama i osminkama, fraziranje u četiri takta, tečne melodije temeljene na ljestvicama. U tom smislu su i harmonije nekomplikirane, iako povremeno iznenađujuće u bojama, promjenama tonaliteta, modulacijama i intenzitetu. Sve to pridonosi čistoći koncepcije u kojoj solist, počinjući svoju dionicu oktavnim bravurama, ostaje gotovo cijelo vrijeme u visokim registrima, „pjevujući“ nad orkestrom. *Koncert* upravo u prvom, najduljem, stavku, suptilnim kontrastima i balansiranjem proporcija, daje do znanja da je riječ o svojevrsnom simfonijskom koncertu u kojemu solist ne zauzima posebno istaknutu ulogu, već se njegova prisutnost osjeća kao lebdenje kroz orkestar i iznad njega. Prvi stavak, kao i ostali, zahtijeva kadencu koju Beethoven nije napisao, pa su je mnogi izvođači i skladatelji tijekom povijesti sami skladali; Clement je, kako se pretpostavlja, improvizirao. Drugi stavak zalazi u još profinjeniju liričnost. Neobična, ali jednostavna ideja razvija se kao spokojna tema nad ponavljajućim uzorkom u basu te se varira uz kvaziimprovizacijska tkanja solista. Uz spomenutu temu, skladatelj nakon tri varijacije uvodi dvije nove, srodne prvoj, koje se također variraju, a slijede koda i treći stavak bez prekida. Prema nekim suvremenim izvorima iz Beča, skokovitu temu posljednjeg stavka, *Ronda*, napisao je sam Clement, što je moguće, s obzirom na to da je Beethoven upravo taj stavak pisao u velikoj žurbi pa mu je pomoć bila dobrodošla. Ta se tema i stilom razlikuje od njegova tadašnjeg rukopisa, no tretman je svakako svjež, unatoč konvencionalnim postupcima, među kojima je i epizoda s rogovima u lovačkom stilu. Vedrina i prštavost toga stavka svojevrsna je kompenzacija mirnoći prethodnih dvaju, no raspjevanost solo violine i tu je u prvom planu.

Staljinove čistke tridesetih godina prošloga stoljeća sustigle su 1936. i **Dmitrija Dmitrijeviča Šostakoviča** (1906.-1975.), u to doba najistaknutijeg i međunarodno najpoznatijeg sovjetskog skladatelja. Osuda njegove opere *Lady Macbeth Mcenskog okruga* nakon izvedbe u Boljšoj teatru, preko noći mu je promijenila javni status, što ga je, prema kazivanju nekolicine svjedoka, navodilo i na pomisao o samoubojstvu. S vremenom se vratio na vodeću poziciju u sovjetskoj glazbi, a tome je pripomogla i uspješna praižvedba *Pete simfonije* potkraj 1937. te pridruživanje profesorima Lenjingradskog konzervatorija, najprije povremeno, a zatim i stalno od 1939. Obaveze na konzervatoriju i briga za ugled privremeno su mu usporile skladateljske aktivnosti: svoje stvaralačke nagone nastojao je uskladiti sa zahtjevima režima, mijenjajući stil prema prihvatljivim lirskim i herojskim intonacijama, istodobno iznalazeći mogućnosti za skrivena značenja. Naizgled oslobođen režimskog nadzora, posvetio se brojnim drugim aktivnostima, pa je i za njega, kao i za brojne tamošnje umjetnike, Staljinova kraljica *Život*

postaje bolji, život postaje sretniji, bila donekle točna. Materijalne naknade za podobne aktivnosti bile su izdašne, a cijena je bila poslušnost, strepnja od prijava i šutnja o nevoljama koje je većina stanovništva proživljavala. Paradoksalno, ratne godine donijele su više stvaralačke slobode skladateljima koji su tragičnost glazbe mogli pripisati ugnjetavanjima izvana, a kompleksnost i individualnost izričajna mogla je proći relativno nezamiječeno s obzirom na veće probleme. No povratkom mira, režimska stega vratila se još jača; slavljenje pobjede, osobito doprinosa Staljina i Partije, bilo je obavezno, kao i zabrana unošenja utjecaja sa Zapada. Pod takvim pritiskom, Šostakovič, koji se u međuvremenu preselio u Moskvu, čekao je čak osam godina kako bi, nakon varljivo bezbrižne *Devete simfonije* iz 1945., napisao novu, *Desetu simfoniju*.

Situaciji je pridonijela i zloglasna represija člana Politbiroa Andreja Ždanova koja je, nakon književnika i filmaša, početkom 1948. sustigla i skladatelje, a koja se, što je objavljeno i dekretom, okomila na niz skladatelja: Šostakoviča, Mjaskovskog, Popova, Prokofjeva, Šaporina i Šebaljina, optužujući ih da sovjetsku glazbu vode stranputicom. (Šostakoviču je i takva situacija dala materijala za rad, primjerice za satiričnu kantatu *Antiformalistički raj* koja se, zbog očitih razloga, izvela tek 1989.) Ponovila se situacija slična onoj iz 1936.; mnogi kolege i prijatelji su mu okrenuli leđa, a on se, unatoč javno izraženom kajanju, požalio nekolicini odanih prijatelja na narušeno zdravlje. Njegova je glazba dospjela na crnu listu, izgubio je pozicije na konzervatorijima i u Moskvi i u Lenjingradu te se suočio i s materijalnim teškoćama. Napisavši nekoliko režimski prihvatljivih skladbi, od kojih mu je oratorij *Pjesma o šumama* donio Staljinovu nagradu od 100.000 rubalja, a pjesma iz opusa 86 postala špica radijskih vijesti, vratio se u milost Partije. Važnu ulogu u njegovoj tadašnjoj rehabilitaciji odigrale su i dužnosti koje je preuzeo u delegacijama za razne međunarodne kongrese na kojima je promicao humanost i naprednost poslijeratnog Sovjetskog Saveza. Putovao je na konferencije u New York i Beč, a posjet Istočnoj Njemačkoj u povodu 200. obljetnice smrti J. S. Bacha 1950. rezultirao je skladanjem vlastitog ciklusa od *24 preludija i fuga za glasovir*. Djelo je naišlo na neprijateljske kritike u Sovjetskom Savezu, a bolje nije prošla ni **Deseta simfonija u e-molu, op. 93** koja mnoge ideje dijeli upravo s tim ciklusom. *Simfonija*, nastala većim dijelom u ljeto 1953., praizvedena je 17. prosinca 1953. u Lenjingradu; Lenjingradskom filharmonijom ravnao je Jevgenij Mravinski. Zahvaljujući velikom uspjehu prve izvedbe i nekoliko sljedećih, u proljeće 1954. bila je podvrgnuta četverodnevnom službenom razmatranju sovjetskog Društva skladatelja. Ocijenjena je kao nerealistična i pesimistična za tadašnje sovjetsko društvo. No do tada se umjetnička klima, s obzirom na Staljinovu smrt 5. ožujka 1953., uvelike promijenila, a otvorena potpora Šostakovičevu radu čula se sve glasnije.

Svjedočanstvo, neautorizirani memoari Dmitrija Šostakoviča koje je 1979. u SAD-u objavio ruski muzikolog Solomon Volkov i u čiju vjerodostojnost stručnjaci uvelike sumnjaju, pridonijeli su percepciji *Desete simfonije* kao opisa Staljinove vladavine: „Ali opisao sam Staljina u svojoj sljedećoj simfoniji, Desetoj. Napisao sam je neposredno nakon Staljinove smrti i do sada nitko nije pogodio o čemu je. Radi se o Staljinu i Staljinovim godinama“, zapisano je u spomenutim memoarima. U svakom slučaju, prema američkom povjesničaru i muzikologu Johnu Mangumu, *Simfonija* predstavlja „48 minuta tragedije, očaja, terora i nasilja, i dvije minute trijumfa“. Iako se takvo viđenje uklapa u povijesni kontekst nastanka, u glazbenom smislu, djelo nudi mnogo više, s obzirom na to da je nastalo u vrijeme kad je većina zapadnjačkih skladatelja odbacila formu simfonije.

Simfonija počinje opsežnim stavkom *Moderato* koji čini gotovo polovicu cijeloga djela. Razvija se oko dvije skupine tematskog materijala; prva suprotstavlja stabilni pokret u violončelima i kontrabasima izdržanim tonovima viših gudača, nakon čega motiv iz klarineta prelazi u dramatično oslobađanje snage orkestra. Nakon korala limenih puhača i solo istupa klarineta, flauta otvara drugu skupinu tematskog materijala, oblikovanu poput mračnog valcera. Drveni puhači potom najavljuju najnemirniji, središnji dio stavka koji vodi do nezadrživog izljeva dramatike i lutanja po tonaliteta što se prema kraju, rekapitulacijom, smiruje. Drugi stavak, nazvan u *Svjedočanstvu* „glazbeni portret Staljina“ svakako priziva pojmove *teror* i *nasilje* kao prikladne za opis, a vojni bubanj samo pojačava dojam. U sljedećem stavku, skladatelj unosi svoj potpis – moto izveden iz njemačke transliteracije njegova imena – D. Schostakowitsch. Tonovima D, Es, C, H stvara motiv od prvoga slova svojega imena i prvih triju slova njemačke verzije prezimena, koji uvode flaute i klarineta. Drugi motiv, koji svira solo rog, izveden je, prema zaključku muzikologinje Nelly Kravetz, iz imena njegove učenice Elmire Nazirove i, prema nekim izvorima, njegove muze i nadahnuća za *Desetu simfoniju*. Prema kraju stavka, ta se dva motiva isprepliću, ističući mističnost glazbe. Finale počinje polagano, meditativnom temom u nižim gudačima i ekspresivnim pasažama u drvenim puhačima. Ubrzo klarinet vodi do *Allegra* koji podsjeća na ozračje prvoga stavka. Eksplozija motiva D-Es-C-H zaustavlja tijek; motiv nastavlja lebdjeti u pozadini tijekom sljedećeg odsjeka, nakon čega se vraća materijal *Allegra*. Snažan klimaks istaknut je također motivom D-Es-C-H (u rogovima i trubama), što se još jedanput može povezati s cjelokupnom percepcijom djela – pobjedom individualnosti nad bezdušnim, dehumanizirajućim režimom.

Nakladnik: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog
Za nakladnika: Dražen Sirišćević, ravnatelj
Producentica programa: Ana Boltužić
Urednica: Ana Boltužić
Autorica teksta: Ana Vidić
Lektorica: Rosanda Tometić
Oblikovanje i grafička priprema: Marija Korotaj
Tisak: Integrafika TTŽ d.o.o., Zagreb
Naklada: 450 primjeraka
Cijena: 20 kuna
www.lisinski.hr

19. STUDENOGA 2016.

ZBOR RUSKE PATRIJARŠIJE IZ MOSKVE

LISINSKI
SUBOTOM

UVJEK
LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

Oni su pjevači, ali i mnogo više od toga. Oni su duhovnici, monasi, istraživači i rudari koji znanjem i glasovima donose blago iz dubina povijesti velike i prebogate tradicije istočne, kršćanske, pravoslavne i ruske duhovne i svjetovne vokalne glazbe. Oni su Zbor Ruske patrijaršije iz Moskve, njih dvanaestorica pod vodstvom Anatolija Gríndenka. Premda malobrojni, svojim glasovima, na temeljima imponantnih ruskih basova, grade mistične glazbene katedrale nad kojima blistaju melodije slavenski osjećajnih tenora. Za njihovim nastupima diljem svijeta, od crkava do pozornica najvećih i najvažnijih koncertnih dvorana, ostaje trag oduševljenih izvještaja i kritika koje govore ne samo o vrhunskim umjetničkim glazbenim doživljajima, nego i mističnim iskustvima. Bez svake sumnje, Zbor Ruske patrijaršije iz Moskve bit će jedinstveni dragulj sasvim osobitog sjaja u ciklusu *Lisinski subotom*, toj kruni zagrebačke koncertne sezone.

Program: Ruska duhovna i svjetovna glazba

Cijene ulaznica: 120, 160, 200 kn

**LISINSKI
ARIOSO
GLAS ZA
LISINSKI**
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

14. STUDENOGA 2016.

FAUST I OPERA GALA

Orkestar Opere HNK u Rijeci
Marjukka Tepponen, sopran
Diana Haller, mezzosopran
Paulo Ferreira, tenor
Lucio Gallo, bariton
Carlo Colombara, bas
Ville Metvejeff, dirigent

Strastven i temperamentan finski dirigent Ville Metvejeff s Orkestrom Opere HNK-a Ivana pl. Zajca u Rijeci čini čuda. Ta velika umjetnička energija cijelog ansambla i njezini rezultati već odjekuju i preko hrvatskih granica, što je dovelo i do angažmana za veliku svjetsku diskografsku kuću *Universal*. Fantastična opera *Faust* Charlesa Gounoda jedan je od naslova s kojim riječka Opera kreće u svijet, a dio tog velikog svijeta je i velika pozornica Lisinskog. Probranu pjevačku međunarodnu podjelu predvode, uz zvijezde Metropolitana kao što su Lucio Gallo i Carlo Colombara, jedna od najvećih mladih opernih zvijezda Europe, riječka mezzosopranistica Diana Haller i sjajna finska sopranistica Marjukka Tepponen.

Program:

C. Gounod, G. Rossini, G. Verdi, W. A. Mozart, G. Puccini,
G. Donizetti, U. Giordano, A. Catalani

Cijene ulaznica: 200, 230, 260 kn

LISINSKI SUBOTOM UVIJEK LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

CROATIA OSIGURANJE
osiguranje 1866.

GRAD ZAGREB

VELEUČILIŠTE
BALTAZAR
ZAPREŠIĆ

VIBARUJA HOTEL RESTORAN

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ INVALUABLE EXPERIENCE